

Finansieringen av Europas försvar utan USA

Europa behöver ta ansvar för en kostsam militär kapacitet som USA hittills har stått för. Ett aktuellt förslag till finansiering är en europeisk försvarsmekanism. **Jonas Eriksson**, utredare i nationalekonomi vid Sieps, diskuterar för- och nackdelar med förslaget och argumenterar för att Sverige bör delta från start.

Den 17 mars 2026 meddelade Finland, Nederländerna och Storbritannien att de har initierat ett samarbete om finansiering av gemensam försvarskapacitet. Händelsen verkar ha gått förhållandevis obemärkt förbi i Sverige men bör tas på allvar och framför allt stödjas. Den "försvarsmekanism" som antyds i initiativet är en rimlig väg framåt för att etablera kostsam gemensam militär kapacitet som i dag saknas i Europa. Sverige bör delta i utformningen från början: en välutformad försvarsmekanism skulle möjliggöra europeisk avskräckningskapacitet när värdet av USA:s garanti av Natos artikel 5 urholkas, ge fördelar för svensk försvarsindustri samt möjliggöra en europeisk förmåga att stå upp emot andra länders maktspråk – om det så gäller olika amerikanska påtryckningar eller en framtida rysk aggression mot europeiskt territorium.

Problemen med de gemensamma europeiska behoven

Det är tydligt att Europa behöver ta eget ansvar för den typ av militär kapacitet som USA hittills har stått för. Det handlar om alltifrån gemensam trupp, materiel och ammunitionslager till *strategiska möjliggörare*.¹ Den sistnämnda kategorin måste hanteras gemensamt och innebär enorma kostnader.² Frågorna om Europas gemensamma kapacitet och finansiella utrymme hänger intimt samman, och kapacitetsuppbyggnaden stöter på åtminstone tre större problem:

- Flera europeiska länder har ett i fredstid sällsynt ofördelaktigt statsfinansiellt läge. Såväl Frankrike som Storbritannien, av tradition och i storlek betydande militärmakter, har statsskulder på i storleksordningen 100 procent eller mer av BNP.
- Snålskjutsincitamenten är starka. Länder på betryggande geografiskt avstånd från EU:s östra gränser kan tillåta sig en långt mer avslappnad attityd till upprustningsbehoven än de länder som ligger närmare eller har gränser mot Ryssland.
- De stora nationella satsningar som nu görs driver kraftigt upp priserna och fördyrar upprustningen. Upprustningen av de nationella försvaren är helt nödvändig efter decennier av underfinansiering, men den innebär samtidigt att utrymmet krymper för de gemensamma satsningar som ännu inte har prioriterats.

Det finns således goda skäl att agera gemensamt, skyndsamt och flexibelt, inte minst i ljuset av det [fördelaktiga opinionsläget](#) för gemensam europeisk militär kapacitet.

Olika finansieringslösningar

Vid sidan om EU:s befintliga försvarsrelaterade initiativ³ och Europeiska investeringsbankens verksamhet har företrädesvis två alternativ diskuterats: emittering av "försvarsobligationer" och en europeisk försvarsmekanism (*European*

¹ Strategiska möjliggörare inkluderar gemensamma lednings- och befälssystem, satellitbaserad underrättelse- och kommunikationskapacitet och integrerade vapensystem som luftförsvar och storskalig lufttransport. I dag sörjer USA för flera av de nämnda kapaciteterna.

² [En kalkyl](#) har landat på 250 miljarder euro per år de närmaste åren. Europeiska kommissionens [estimeringar från 2024](#) var cirka 500 miljarder euro.

³ En kartläggning av EU:s olika initiativ har gjorts av Katarina Engberg i en [rapport från Sieps](#).

Defence Mechanism, EDM).⁴ Det förra förslaget har bland annat [marknadsförts](#) av Frankrikes president Emmanuel Macron. Det finns emellertid en stark politisk ovilja till gemensam skuldsättning i flera EU-medlemsstater (inte minst Tyskland), och tidigare erfarenheter indikerar att medlemsstaterna också skulle behöva erbjuda nationella finansiella garantier.⁵ Det är vidare en lösning som begränsar deltagandet av länder utanför EU, som Storbritannien och Norge. En EDM skulle däremot enligt förslagsställarna vara frivillig och öppen för alla europeiska demokratiska länder⁶ – inklusive Storbritannien och Norge – samt möjliggöra gemensam kapacitet för länder som står redo att axla ett större ansvar för Europas gemensamma försvar och avskräckningsförmåga.⁷ Eftersom Finlands, Nederländernas och Storbritanniens initiativ indikerar någon form av EDM finns det skäl att fokusera på förslaget från tankesmedjan Bruegel.

En europeisk försvarsmekanism i antågande?

Enligt Bruegelforskarnas förslag skulle EDM-medlemmarna betala in kapital till EDM och äga aktier i proportion till sina respektive kapitalintektningar. EDM skulle sedan emittera egna obligationer på marknaden och med de resulterande intäkterna genomföra gemensamma upphandlingar inom förbestämda områden.⁸ Deltagande medlemsstater skulle betala för sina andelar av gemensamupphandlat materiel vid leverans, betala av eventuella lån från mekanismen samt betala en serviceavgift för gemensamt ägda försvarstillgångar, i förhållande till sin andel av det totala EDM-kapitalet. De skulle vidare delta i planering, finansiering och drift av de gemensamma försvarsresurserna (inklusive strategiska möjliggörare). Ett viktigt särdrag i Bruegelförslaget är att de deltagande medlemsstaterna skulle åta sig att inte diskriminera andra medlemsstaters försvarsentreprenörer inom förbestämda kategorier.

En av de stora styrkorna kan därmed också vara en politisk svaghet i förslaget: statsstödsregler för försvarssektorn är på goda grunder en känslig fråga.⁹ För det första är de nationella försvarsindustrierna starkt kopplade till den nationella försvarsförmågan, vilken betraktas i historiskt ljus och utifrån långa tidshorisonter. Försvarsmarknaden skiljer sig med andra ord från andra marknader. För det andra kan europeiska försvarsföretag ha goda skäl att vilja bevara nuvarande ordning, givet att marknadsställningen och vikten för den nationella säkerheten innebär säkra kontrakt vid upphandlingar. Konkurrensutsättning kan leda till förlorade kontrakt – men givetvis även till fler kontrakt. Framför allt skulle ett undvikande av diskriminering av andra länders försvarsleverantörer möjliggöra högre effektivitet med skaleffekter och sänkta enhetskostnader, samt ökad ändamålsenlighet i termer av gemensam kapacitet som annars underfinansieras.

När de tre Natoländerna Finland, Nederländerna och Storbritannien nu undersöker möjligheten att inrätta en ny finansieringsmekanism senast 2027 – enligt uttalandet för att samla efterfrågan, driva gemensamma upphandlingar, påskynda försvarsinvesteringar och öka tillgången på kritiska kapaciteter¹⁰ – finns goda skäl för Sverige att ingå i planeringen från början. En EDM med statsstödsregler för förbestämda kategorier skulle kunna tjäna den konkurrenskraftiga svenska försvarsindustrin väl. Den nordisk-baltiska försvarskapaciteten och försvaret av Europas östra gräns blir också beroende av militärt stöd från större europeiska länder när den amerikanska garantin förlorar sitt värde. Ju fler länder som väljer att ingå i försvarsmekanismen, desto större blir potentialen att etablera gemensam kapacitet och avskräckningsförmåga. En välformulerad europeisk försvarsmekanism skulle därmed på ett värdefullt sätt kunna bidra till att Europa kan stå på egna ben i en allt osäkrare försvars- och säkerhetspolitisk kontext.

⁴ Förslaget var ett resultat av ett uppdrag från det polska ordförandeskapet och presenterades i en [rapport från tankesmedjan Bruegel](#) samt i en artikel i tidskriften [Intereconomics](#).

⁵ Som två forskare vid Centre for European Reform i London [konstaterar](#): när Ukrainafaciliteten på 50 miljarder euro etablerades krävdes nationella garantier, utöver en höjning av taket för EU:s egna medel.

⁶ Det skulle samtidigt kringgå ett av de problem som plågar EU-samarbetet, det vill säga Ungerns veton mot sanktionspaketet och gemensam upplåning för ekonomiskt stöd till Ukraina, samt [den senaste tidens avslöjanden](#) om att landet har delat känslig information med Ryssland och [spionerat på Europeiska kommissionen](#).

⁷ En potentiell svaghet med förslaget är att alltför få länder väljer att delta.

⁸ Skulden skulle tillhöra EDM, varför förslaget även är kompatibelt med EU:s finanspolitiska regelverk. Att länder med trängda budgetar och höga statsskulder kan finansiera en EDM demonstrerades av euroländerna under statsskuldskrisen 2010–2012, då de mellanstatliga mekanismerna EFSF och ESM etablerades.

⁹ En möjlig risk är att det också leder till fragmentering av EU:s inre marknad, beroende på hur regelverket utformas.

¹⁰ Uttalandet har publicerats på det [brittiska finansdepartementets hemsida](#).